

פרק שמיני

התבאר לך כי התורה היא ציוף וזכוך נפש האדם. ובמדורש (במדבר ובה י"ח) שאל גוי אחד את ר' יוחנן בן זכאי אלן פוביא דאנתון עבריין נראים כמיין כשפים. אחם מביאים פרה ושורפים אותה וכותשין אותה ונותלין את אפרה ואחד מכס מטמא למת מזין עליו שנים ושלשה שיפין ואתם אומרים לו שהתה, אמר לו נכנס בך רוח חזית מימין אמר לו לא, ראת את אדם שנכנסה בך רוח חזית אמר לו הן, אמר לו ומה אתם פושטים אמר לו מביאים עיקרים ומעשנין ותחתי ומרביצין עליה מים והיא בורחת, אמר לו ישמעו אונן מה שאמרה מוציא מפין כן גורח הזה רוח טומאה דכתיב וגם את הנביאים ורוח השטמאה אנכי מן הארץ (ויחיה) י. כ. מזין עליו והוא ברוח, לאחר שיצא אמר לו תלמידיו לזה דחית בקנה לנו מה שנתה אומר, אמר להם חייכם לא המת מטמא ולא המים מטמאים אלא אמר הקב"ה חקקו הקמני גזירה גזרתי אי אתה רשאי לעבור מדחתי דכתיב זאת חקת התורה (במדבר י"ט, ב, ע"כ).

הנה רבי יוחנן בן זכאי השיב לגוי כי מצות התורה הם חועלת בעצמם על דרך זה שאמר כי פרה אדומה היא מעברת רוח הסומאה, וכמו שחשבו קצת בני אדם כי שהנה אסרה מאכלות האסורות מפני שהם פלדיים מוג רע, וכן נתנו טעם בדם ובחלב שכלם הם מולדים מוג רע, וכל הדברים שכלו אין בהם ממש לענין אסור שלהם. בספק אמר להם הממונה (יטא לט. א.) ונפתתם כפי יקרתי, מג תנא רבי ישמעאל עבירה ששמתם לבו של אדם שנאמר אל תטמאו כפי ונפתתם גם אל תקרא ונפתתם אלא

ונטמטם בהם, הרי כי לא אמרו רק עברה מטמטם לבו של אדם, ואמר רבי הטמטום הזה מצד עבירה כי מפני שעבר המצות אשר ראוי לאדם מצד אשר נפשו נפש אלהית כמו שאמרנו, ולכן העבירה מטמטם לבו של אדם אבל אין זה מצד הטבע של השרצים.

ואם כי האמת הוא שכל הדברים האסורים מולידים מוג רע אין זה טעם האסור, רק כי מה שאסרה התורה אותם כזה נראה כי הם דברים יש בהם שגוי ויוצאים מכלל שאר המאכלים שהם טהורים, ובשכל השגוי שבהם ימשך אחריהם טבע זר משונה גם כן וכמו שכתבנו זה גם כן למעלה, אבל אין זה טעם באיסור והיתה שאם כן היתה התורה ספר רפואות או ספר חטבע. וכאשר השיב רבי יוחנן בן זכאי לגוי כי מצות פרה אדומה על דרך זה, והיא כמו פעולות הטבע או סגולה מן הסגולות, אמרו לו לזה דחיתו בקנה לומר לו כי מצות התורה על דרך זה, אבל אנו שאנו יודעים כי אין מצות התורה על דרך זה אם כן אתה אומר לנו, והשיב חייכם שאין המת מטמא ואין המים מטמאים, פירוש כי אין טבע שיהיה המת מטמא או שיהיו המים מטמאים, שאין כאן דבר טבעי במצות זאת רק גזרה גזרתי אי אתה רשאי לעבור עליה.

והפירוש הוא כי הכל מצד הקדר שנתן השם יתברך לנו מצות שכלית מתחייב כן, ובשכל כן המת מטמא את האדם והמים מטמאים והכל מחייב החכמה היא התורה שנתן השם יתברך לאדם, אבל שיהיה דבר זה טבעי דבר זה אינו רק כי כך הסדר של ה' יתברך לאדם בחכמתו ומצד

לפי מה שכתבנו
בפרק שמיני
לפי מה שכתבנו

מטהרים. ומפני כך אין להחריף אחר זה כי עמוק עמוק מי ימצאנו, כי אין התורה טבעית, שאילו היתה התורה טבעית היה זה קשיא מה ענין הטומאה והטהרה, אבל אין זה דבר טבעי כלל רק הוא סדר שכלי. ואם כי אינו יודע ואינו מבין ענין החוק היות, הלא התורה לא נתנה רק לצרף הבריות והצירוף הזה הוא לאדם בין יודע טעם של מצוה או לא ידע, רק כאשר מעשיו הם גמשכים אחר הסדר השכלי מה שראוי לו וכוזה מעשיו כמו שראוי לפי השכלי והוא צירוף וזכוך נפשו מן הטבעי כמו שהתבאר, כי התורה היא סדר השכלי אשר ראוי לאדם כמה שהוא אדם, ועל ידי המצות דבק בשכלי ועל ידי זה דבק בו יתברך וזהו דכתיב זאת חקת התורה וגו' (במדבר י"ט, ב).

וכבר אמרנו שאף אם אין יודע לנו טעם וטבה של כל דבר ודבר שנמצא באדם למה הוא כך, מכל מקום יודע לנו שאין דבר אחד לבטלה, וכן סדר השם יתברך בחכמתו כל הנבראים עליונים ותחתונים. וכן ענין המצות למה הם כך בודאי ידענו שכן נתון הסדר שסדר השם יתברך התורה וכן מתחייב ממנו, ולכן אין לשאול על טעם המצות למה הם כך, כי כך גזר השם יתברך הסדר לפי חכמתו ואין דבר אחד לבטלה וכן חקק השם יתברך. והאדם העושה והשומר הסדר הזה אשר סדר השם יתברך דבר זה צירוף וזכוך נפש האדם, כי על ידי עשיית המצות שהם הסדר השכלי הוא דבק בשכלי ועל ידי זה דבק בו יתברך, והעובר על המצות הוא יוצא מן הסדר השכלי שסדר השם יתברך, וכל אשר יוצא מן הסדר מביא לו זה אבדו הנפש לגמרי.

ולפיכך כל מי שנתון במצות טעם על פי הטבע לומר כי לכך אסרה תורה חזיר מפני שהוא מוליד בנוף מוג רע וכן הוא בודאי האמת, וכן נתנו טעם באיסור חלב ושהוא מוליד מוג רע וכן בדם ומכל

טעם על פי הטבע, וכאלו היתה התורה ספר מספרי הרפואות או ספר הטבע, חס ושלום לומר כך. ואם היה הדבר כמו שאמרנו הם הרי אמרו בפרק קמא דחולין (י"א) ובתוס' מלאים כל טוב (דברים ג, י"א) אמר רבי ירמיה אמר רב כותלי דחזירי התייר להם, ואם שורש האסור בשביל מוג רע האסור להיכן הלך, וכן חלב אם מוג רע אם כן בן פקיע למה חלבו מותר כדאיתא בפרק גיד הנשה (חולין ע"א) מה טעם בזה, וכן אם אסר השחיטה שלא נתאכרו למה התיירה התורה בן פקיע בלא שחיטה, לכן אין ראוי לומר כן.

ואת אמנם כי האמת הוא כי כל אלו יש בהם מוג רע ודבר זה ימשך בודאי כמה שיש בהם שגוי רע גם כן, אבל אין זה עיקר טעם המצוה רק שאינם ראוים אל האדם כפי הסדר אשר סדר השם יתברך לך הרחיקה אותם ולפעמים לא הרחיקתם התורה. וזה אשר הבטיח השם יתברך ואכלת את כל העמים (דברים ז, ט"ו) לא היה ראוי הרחקה מצד שעתה ראוי שיהיה מקיים וכתים מלאים כל טוב ולפיכך לא הרחיקה התורה דברים אלו, וכמו שהתורה אסרה כאשר היה ראוי לאסור לפי הסדר השכלי כך התיירה התורה אותו כאשר הוא להתייר, והכל לפי השכל אשר ראוי שיהיה בו הנהגת האדם.

וזה אמר ד"ל (לקי"ש קדושים, ומז חוכה לא יאמר אדם אי אפשרי בבשר חזיר אי אפשרי כדבר פלוני אלא אפשרי ומה אפשרי שאבי שבשמים גזר עלי, הורו בזה שאין לומר כי התורה טבעית שאם היתה טבעית לא היה בה קבול שכן אלהי על דבר שהיא טבעי, ולכן יאמר אפשרי מצד הטבע רק השם יתברך גזר עלי בחכמתו מה שאין ראוי אל האדם ומיחה בו נפשו.

ואם יאמר האדם למה נתון הסדר השכלי שיעשה האדם אלו המצות, בודאי

שחייב השכל שכך יקח לטהרתו אבל אינו דבר טבעי רק הכל שכל אלהי, ואל האדם הוא חוק וגזרה כאשר אינו עומד על טעם המצוה שהוא שכל אלהי, וכך הם כל המצוות שהם שכל אלהי ולא שכל אדם.

ולפיכך האדם אשר יש לו נפש אלהית, היא עומדת בחומר על ידי מצוות השכליות האלהיות כאשר הוא דבק בהם ועושה אותם הוא דבק בו יתברך ומוציאים את נפשו מן הטבע, ואף שלא ידע טעם המצוה הלא כאשר הוא עושה המצוה ודבק במצוות שהוא השכל אלהי נדבק בו יתברך, הבן הדברים האלו ודי בזה.

מצות שנדע טעמם כמו מצות צדקה וחפלה נמצות כבוד אב. אם והרחקת גנבה וגזלה זכר זה יש לומר כי ראוי שיהיה האדם מיוחד במעשים אלו כי הם ראויים לאדם, אבל נמצות שאין טעמם ידוע ונגלה הלא הם ידועים למשה ולשאר חכמים לפי מעלתם ומדרגתם עד שכל המצוות הם לפי סדר השכלי ראויים לאדם ולכך הם מוזכרים ומצופים את נפשו עד שהיא צרופה וזכה. והתבאר לך בידור הדברים מה שאמר כי לא נצטת מטמא והפרה מטהר טמאים, כלומר שאין זה דבר טבעי למת שהוא מטמא ודבר טבעי למי הנדה שהוא מטהר, רק השם **עמך** חקך וסדר לאדם מעשיו כפי מה